

Kontakt

Belmina Koca

Telefon: 08-39 91 72

Mejl: belmina.koca@srf.nu

Diarienummer: 031/2026

2026-05-25

Till

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar på “710 miljoner skäl till reformer (delbetänkande) SOU 2026:2”, Ju2026/00079

Synskadades Riksförbund (SRF) lämnar härmed sitt remissvar på delbetänkandet 710 skäl till reformer (SOU 2026:2). Våra synpunkter avser i första hand de delar av betänkandet som rör tillgänglighet, självständig röstning och möjligheten att upprätthålla valhemligheten för personer med synnedsättning.

SRF är en intresseorganisation av och för synskadade. Förbundet verkar för full delaktighet i samhället och för att alla ska kunna utöva sina demokratiska rättigheter på lika villkor. En grundläggande utgångspunkt är att varje väljare ska kunna rösta självständigt och med bibehållen valhemlighet, utan att behöva förlita sig på hjälp från andra.

Synskadades Riksförbunds ställningstaganden

Synskadades Riksförbund (SRF) gör följande samlade bedömning:

- SRF avstyrker neutrala valsedlar.
- SRF är tveksamt till gemensamma valsedlar i nuvarande form, med hänsyn till risken för felröstning och bristande användbarhet.
- SRF är kritiskt till att delbetänkandet inte innehåller konkreta förslag till tillgänglighetslösningar.

SRF förutsätter att det fortsatta arbetet säkerställer att tillgänglighet och valhemlighet ges en central roll, att konkreta lösningar tas fram och att personer med synnedsättning involveras i utveckling och testning av dessa.

Sammanfattning

Synskadades Riksförbund (SRF) ser positivt på att Valsedelskommittén i delbetänkandet tydligt synliggör de omfattande problem som dagens valsedelsystem innebär för personer med synnedsättning. Kommittén redovisar på ett klagörande sätt hur svårt det är att orientera sig i systemet, att genomföra en korrekt personröstning och att själv kontrollera att rösten blivit som avsett.

Vi noterar också att kommittén har inhämtat kunskap från internationella aktörer, såsom European Blind Union, och analyserat olika alternativ, däribland gemensamma och neutrala valsedlar.

Samtidigt är SRF kritiska till att delbetänkandet, trots denna omfattande problembeskrivning, **inte innehåller några konkreta förslag till tillgänglighetslösningar**. Frågor om exempelvis punktskrift, större text, taktila markeringar och tekniska hjälpmedel behandlas endast översiktligt och hänskjuts i sin helhet till det kommande slutbetänkandet.

SRF är försiktigt positiva till att gemensamma valsedlar analyseras vidare, men ser betydande risker kopplade till användbarhet och precision. Neutrala valsedlar avstyrks, då de i praktiken skulle vara mycket svåra att använda för stora delar av vår målgrupp.

SRF anser att tillgänglighet inte kan behandlas som en senare tilläggsfråga, utan måste vara en styrande princip i reformarbetet redan i detta skede. Vi förutsätter därför att slutbetänkandet innehåller skarpa, konkreta och genomförbara förslag.

Övergripande synpunkter på nuvarande valsedelssystem

Synskadades Riksförbund (SRF) delar kommitténs analys av att dagens valsedelssystem, trots att det i många avseenden fungerar väl för majoriteten av väljare, innebär betydande svårigheter för personer med synnedsättning. Problemen uppstår inte i en enskild del av processen utan genomgående, från det att väljaren ska hitta rätt valsedel till dess att rösten lämnas i kuvertet.

Det handlar i praktiken om att väljaren ska kunna orientera sig i ett system med många valsedlar, ofta med liten text och begränsad kontrast, där skillnaderna mellan olika alternativ inte alltid är lättillgängliga. För den som inte kan ta del av information visuellt, eller endast gör det med stora ansträngningar, innebär detta att centrala moment i röstningen inte kan genomföras på ett självständigt sätt.

Konsekvensen blir att många synskadade väljare tvingas ta hjälp av en annan person, antingen en röstmottagare eller en medföljande. Detta innebär i praktiken att valhemligheten inte kan upprätthållas fullt ut, vilket är allvarligt ur ett demokratiskt perspektiv. SRF vill understryka att lösningar som bygger på stöd från andra personer inte kan ses som likvärdiga med självständig röstning.

Gemensamma valsedlar och taktila lösningar

Betänkandet redogör för erfarenheter från andra länder där gemensamma valsedlar används, ofta i kombination med olika former av taktila hjälpmedel. Synskadades Riksförbund (SRF) ser att sådana system i teorin kan innebära vissa fördelar, bland annat genom en mer enhetlig utformning.

Samtidigt vill vi framhålla att de taktila lösningar som beskrivs ofta förutsätter en hög grad av precision. Väljaren ska kunna placera valsedeln korrekt, förstå dess struktur och markera sitt val på rätt

position. Detta förutsätter i många fall god finmotorik och känsel i fingertopparna, vilket inte alla i målgruppen har.

I en vallokal, där situationen kan upplevas som stressig och där tempot ibland är högt, ökar risken för att sådana system leder till felmarkeringar. Detta gäller i synnerhet när det rör sig om valsedlar med många kandidater.

Mot denna bakgrund anser SRF att det i nuläget finns ett alltför stort utrymme för att rösta fel för att vi ska kunna ställa oss bakom gemensamma valsedlar som en fungerande lösning, om inte mer robusta och användartestade hjälpmedel tas fram.

Neutrala valsedlar

När det gäller neutrala valsedlar delar Synskadades Riksförbund (SRF) kommitténs beskrivning av hur dessa system fungerar, men gör en annan bedömning av deras praktiska användbarhet för personer med synnedsättning.

Neutrala valsedlar innebär i regel att väljaren själv måste skriva eller markera sitt val utan stöd av förtryckt information om partier och kandidater på själva valsedeln. För personer med synnedsättning innebär detta att flera moment blir svåra att genomföra utan hjälp. Det handlar både om att korrekt ange sitt val och om att kunna kontrollera att det blivit rätt.

SRF bedömer att neutrala valsedlar i praktiken skulle vara mycket svåra att använda för personer som är blinda och också problematiska för många med nedsatt syn. Även om vissa grupper möjligen skulle kunna använda systemet, menar vi att det inte uppfyller kravet på att vara tillgängligt för målgruppen som helhet. SRF avstyrker därför neutrala valsedlar.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag att avskaffa partivalsedlar och endast använda blanka valsedlar och kandidatvalsedlar ser vi som problematiskt. Vi har tidigare beskrivit utmaningarna för oss i samband med röstningsförfarandet. Detta förslag skulle försvåra för många av våra medlemmar att rösta på partier som saknar kandidatvalsedlar, eftersom blanka valsedlar behöver användas. Förslaget innebär också att synskadade som är bosatta utomlands enbart har blanka valsedlar att tillgå.

Synskadades Riksförbund (SRF) ser dock positivt på ett mer hanterbart system än dagens, men systemet behöver utformas så att det är tillgängligt från början.

Avsaknad av tillgänglighetslösningar

Synskadades Riksförbunds (SRF:s) huvudsakliga invändning mot delbetänkandet är att det, trots en mycket tydlig problembeskrivning, inte innehåller några konkreta åtgärdsförslag när det gäller tillgänglighet.

Betänkandet visar på flera allvarliga brister i dagens system. Det framgår bland annat att nuvarande punktskriftslösningar inte fungerar tillfredsställande, att personröstning i praktiken är mycket svår att genomföra utan assistans och att väljaren ofta saknar möjlighet att själv kontrollera sin röst. Samtidigt lyfts både internationella erfarenheter och tidigare utvecklingsarbete i Sverige, exempelvis de prototyper som tagits fram av RISE.

Trots detta stannar analysen vid att konstatera problemen. Frågor som rör utformning, hjälpmedel och teknik förs vidare till det kommande slutbetänkandet utan att några ställningstaganden görs i detta skede. SRF anser att detta är problematiskt, eftersom det riskerar att tillgänglighetsfrågorna hamnar vid sidan av de mer övergripande vägval som nu diskuteras.

Tillgänglighet, utformning och tekniska lösningar

Synskadades Riksförbund (SRF) delar den bedömning som tidigare framförts i gemensamma synpunkter tillsammans med Unga med Synnedsättning och Förbundet Sveriges Dövblinda, nämligen att tillgänglighet inte kan lösas genom en enskild åtgärd utan måste ses som en sammanhängande systemfråga.

En grundförutsättning är att valsedlarna utformas på ett enhetligt och standardiserat sätt i hela landet. En sådan utformning gör det möjligt att bygga lösningar som fungerar konsekvent och som kan kombineras med olika typer av hjälpmedel.

För väljare som kan ta del av tryckt text är det viktigt med större text, god kontrast och tydlig struktur. Samtidigt är det tydligt att dessa åtgärder inte räcker för alla. För många krävs kompletterande lösningar som möjliggör att valsedeln kan identifieras, tolkas och kontrolleras utan hjälp från andra.

SRF ser särskilt positivt på det arbete som tidigare genomförts av Research Institutes of Sweden (RISE), där olika prototyper utvecklats för att kombinera fysisk placering av valsedeln med teknisk guidning. Dessa lösningar har potential att minska kraven på precision och ge väljaren bättre kontroll över hela röstningsmomentet. Det är därför olyckligt att detta utvecklingsarbete inte ges en tydlig fortsättning i delbetänkandet.